

УДК 330.341.1:656.078.8

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

Куделя В.І., к.е.н., доцент (УкрДАЗТ)

В статті обґрунтована необхідність підвищення конкурентоспроможності залізничного транспорту. Одним з пріоритетних напрямів виділена інноваційна діяльність, яка сприятиме розвитку науково-технічного потенціалу, підвищенню якості і конкурентоспроможності продукції і як наслідок зміцненню позицій залізниці на транспортному ринку.

Ключові слова: конкуренція, конкурентоспроможність, інноваційна діяльність, транспортний ринок, науково-технічний потенціал.

Постановка проблеми. Транспорт відіграє значну роль в житті суспільства, формуючи інфраструктурні умови для соціально-економічного розвитку України, забезпечуючи територіальну цілісність країни і зв'язок з іншими державами. Між конкурентоспроможністю країни і станом транспортної системи існує тісний взаємозв'язок. Тому однією з умов забезпечення стійкого розвитку економіки є ефективне функціонування транспортного комплексу.

Істотну роль у формуванні ефективної транспортної інфраструктури грає залізничний транспорт. Він є основним, а в деяких випадках і єдиним видом транспорту, що здійснює масові перевезення за будь-яких кліматичних умов.

Проте в умовах сучасної ринкової системи зростає конкуренція на транспортному ринку. Створюється динамічне конкурентне середовище, в рамках якого окремі види транспорту борються за залучення вантажів. Не дивлячись на наявність конкурентних переваг у вигляді широкої географії перевезень і безпеки, залізничний транспорт відчуває зростаючу міжвидову конкуренцію. Поступово відбувається скорочення частки залізничного транспорту в результаті активного розвитку конкуруючих видів транспорту, що значною мірою пов'язане з випереджальними темпами впровадження передових технологій.

Існують різні напрями підвищення конкурентоспроможності роботи транспорту:

- науково-технічний прогрес;
- ресурсозбереження та модернізація устаткування;
- залучення максимального обсягу інвестицій та їх економне і раціональне використання;
- підвищення якості продукції і як наслідок збільшення обсягу перевезень;
- ефективність управлінського фактора.

У сучасних умовах, підвищення конкурентоспроможності залізниць можна досягти переважно за рахунок розвитку інноваційних процесів, які отримують кінцеве вираження в нових технологіях. Пошук і використання

інновацій безпосередньо на залізничному транспорті є актуальною проблемою.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Проблемам і особливостям підвищення конкурентоспроможності залізничного транспорту, у тому числі за рахунок розвитку інноваційних технологій, присвячені роботи таких авторів, як Зубро С.В.[2], Клименко В.І.[3], Колокольникова О.Г.[4], Пересунько О.С.[5] та інших.

Метою статті є обґрунтування необхідності управління конкурентоспроможністю залізничного транспорту за допомогою формування стійких конкурентних переваг на основі розвитку інноваційної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвиток нових технічних і організаційно-технологічних рішень, вдосконалення основних принципів управління стосовно специфіки вітчизняного ринку створюють умови для оновлення процесів відтворення на підприємствах і дають додатковий імпульс для економічного зростання. За своєю природою інновації включають в себе не тільки технічні або технологічні розробки, але і будь-які зміни в кращу сторону у всіх сферах науково-виробничої діяльності. Постійне оновлення техніки і технологій робить інноваційний процес основною умовою виробництва конкурентоспроможної продукції, завоювання і збереження позицій підприємств на ринку і підвищення продуктивності, а також ефективності підприємства.

Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» визначає науково і економічно обґрунтовані напрями інноваційної діяльності щодо забезпечення економічної безпеки держави, створення високотехнологічної конкурентоспроможної екологічно чистої продукції, надання високоякісних послуг і збільшення експортного потенціалу держави з ефективним використанням вітчизняних і світових науково-технічних досягнень.

Згідно з законом, пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні діляться на стратегічні, які затверджує Верховна Рада України на період до 10 років, і середньострокові пріоритетні - до 5 років [1].

Основні завдання залізничного транспорту - сучасне, якісне та повне задоволення потреб у послугах перевезення пасажирів і вантажів, підвищення ефективності і якості роботи всіх ланок транспортної системи.

Інноваційний розвиток залізничного транспорту має відбуватися у відповідності з всебічним комплексним планом, в якому чітко визначені стратегія, цілі галузі і способи їх досягнення. Це визначило виникнення ряду істотних проблем на шляху інноваційного розвитку, серед яких можна виділити наступні:

- нестача вільних власних коштів;
- великий термін окупності інвестицій;
- великий знос основних засобів.

Всі ці обставини в сукупності знижують ефективність функціонування залізничного транспорту.

Основне завдання інноваційної політики на транспорті - розробка і впровадження науково-технічних досягнень, які дозволили б вивести залізничний транспорт на якісно новий рівень розвитку.

Інноваційна політика повинна сприяти розвитку науково-технічного потенціалу, підвищенню якості і конкурентоспроможності продукції; забезпеченню економічного зростання, розширенню транспортно-економічних зв'язків країни з економічно розвиненими державами, посиленню конкуренції між залізничним та іншими видами транспорту; необхідності економічної оцінки ефективності інноваційних проєктів на транспорті, що сприяють зміцненню позицій на транспортному ринку.

Найважливішими напрямками інноваційної діяльності на транспорті є перехід транспорту на прогресивні технології пасажирських і вантажних перевезень, автоматизація, електронізація та інформатизація всіх ланок транспортного комплексу, і в першу чергу процесів обслуговування клієнтури і управління.

Повинен бути здійснений перехід від автоматизації окремих операцій до повної автоматизації процесу управління експлуатаційною роботою транспорту. Особливе соціальне значення має автоматизація операцій, виконання яких в даний час вимагає великих витрат ручної праці, оскільки низька продуктивність праці знижує прибуток, а в умовах ринку це означає зниження конкурентоспроможності транспортних послуг. Більш висока стадія автоматизації на транспорті пов'язана з комп'ютеризацією, яка дозволить перейти від ізольованого вирішення окремих

завдань планування, обліку, матеріально-технічного забезпечення до комплексного управління всім транспортним процесом в регіоні і в країні.

Це дасть можливість забезпечити злагоджену роботу всіх ланок транспортного комплексу, здійснювати необхідне маневрування транспортними засобами, домогтися найкращого їх використання, оперативно враховувати коливання попиту на ринку транспортних послуг, мати надійну і доступну інформацію про просування вантажів. Автоматизація планування і управління скорочує капіталовкладення на розвиток транспортного комплексу, підвищує ефективність і знижує собівартість перевезень.

Головними завданнями транспортного обслуговування є найбільш повне задоволення потреб організацій і населення в послугах транспорту. Необхідно забезпечити створення транспортної системи, конкурентоспроможної на зовнішньому ринку, через розвиток транспортних комунікацій та інфраструктурних об'єктів, заміну фізично і морально застарілих транспортних засобів на нові покоління з якісно новими експлуатаційними характеристиками, підвищення ефективності системи товароруку для зниження питомих транспортних витрат у собівартості перевезених вантажів.

Висновок. Процес формування перспективних напрямків інновацій повинен будуватися на базі прийняття послідовних стратегічних рішень, заснованих на результатах аналізу всієї сукупності внутрішніх потенційних можливостей залізниць, оцінки вартості і ефективності інноваційних проєктів.

Таким чином, вибір перспективних напрямків інноваційного розвитку стає одним з найважливіших завдань управління залізничним транспортом в сучасних економічних умовах.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2012, N 19-20, ст.166) {Із змінами, внесеними згідно із Законом N 5460-VI (5460-17) від 16.10.2012 }.
2. Клименко В.И. Фінансування інноваційної діяльності в Україні [Текст] / В.И. Клименко // Економіка. Фінанси. Право. - 2008. - N 1. - С.24-29.
3. Колокольников О.Г. Менеджмент инновационных процессов на основе реструктуризации предприятия на технологические системы [Текст] / О.Г. Колокольников // Инновации. - 2007. - N 1. - С.91-95.
4. Зубро С.В. Інноваційна діяльність та роль держави як фактор її розвитку [Текст] /

С.В. Зубро // Формування ринкових відносин в Україні. - 2006. - № 7. - С.66-72.

Є.С. Пересунько // Проблеми науки. - 2007. - № 8. - С.23-27.

5. Пересунько Є.С. Принципи інноваційної діяльності підприємств України [Текст] /

Анотація. В статті обоснована необхідність підвищення конкурентоспособності залізничного транспорту. Одним из приоритетных направлений выделена инновационная деятельность, которая будет способствовать развитию научно-технического потенциала, повышению качества и конкурентоспособности продукции и, как следствие, укреплению позиций железной дороги на транспортном рынке.

Ключевые слова: конкуренция, конкурентоспособность, инновационная деятельность, транспортный рынок, научно-технический потенциал.

Summary. The article proves the necessity to increase the competitiveness of rail transport. One of the priority areas highlighted in the innovative activity, which will contribute to the development of scientific and technical capacity, improve quality and competitiveness of products and, as a result, strengthening of positions of the Railways in the transport market.

Keywords: competition, competitiveness, innovation, transport market, scientific and technical potential.

Рецензент д.е.н., професор УкрДАЗТ Кірдіна О.Г.

Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Уткіна Ю.М.

УДК 332.8

ІННОВАЦІЇ В УПРАВЛІННІ СОЦІАЛЬНИМ КОМПЛЕКСОМ

Пакуліна А.А., к.е.н., доцент (УкрДАЗТ)

У статті пропонується уточнена дефініція соціальної сфери. Виявлена специфіка методів управління розвитком соціальної сфери. На основі типології відповідних предметних галузей обґрунтована класифікація інновацій у соціальній сфері. Виявлені чинники, що позитивно й негативно впливають на інноваційну діяльність у соціальному комплексі. Обґрунтована типологія інноваційних управлінських технологій у соціальному комплексі.

Ключові слова: соціальний комплекс, соціальна сфера, інновації, управління, класифікація.

Постановка проблеми та її зв'язки з науковими та практичними завданнями. Однією з головних ланок соціально-економічної системи України є соціальний комплекс, на долю якого доводиться більше за одну третину основних фондів, наявних у країні, і який надає робочі місця для майже 40% працівників, зайнятих сьогодні в народному господарстві. Проте, і в наукових публікаціях, і в нормативних правових актах, і у виступах керівництва країни постійно підкреслюється невідповідність між вимогами сучасного періоду розвитку України й можливостями її соціальної сфери. Складні проблеми розвитку соціального комплексу, що зачіпають життєві інтереси десятків мільйонів громадян, виявляються практично в усіх його галузях. В охороні здоров'я – низький рівень управління, недостатнє фінансування, дефіцит медичних кадрів і подібне; в освіті й науці – деградація освітнього процесу, втрата престижу наукової діяльності й виїзд наукових кадрів у зарубіжні країни й подібне; у житлово-комунальному господарстві – ситуація, що означена фахівцями терміном «комунальна

катастрофа» й так далі. Названі проблеми розвиваються на тлі демографічної кризи. Одночасно з цим багато перетворень у соціальній сфері відбуваються в обстановці серйозних соціальних конфліктів (реформування ЖКГ, монетизація пільг і подібне), що створюють зайву соціальну напруженість у суспільстві. У зв'язку з цим виникає цілий пласт наукових і практичних проблем, що об'єднуються однією парадигмою: Україна повинна добитися, щоб при тих відносно скромних ресурсах, які вона може виділити на розвиток соціальної сфери, був отриманий якомога більший результат у плані підвищення якості життя українців. Таке завдання нерозв'язне при технологіях, сталих з радянських часів, і через це інноваційний вектор розвитку для соціальної сфери важливий не менше, ніж для галузей матеріального виробництва. При цьому інновації потрібні не лише в рамках самого виробництва послуг (інноваційні програми освіти, високотехнологічна медична допомога, клінінг у ЖКГ й подібне), але й, передусім, у сфері управління соціальним комплексом, що може дати дуже значний соціально-економічний ефект